

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Стоматологічний факультет
Кафедра стоматології дитячого віку

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан стоматологічного факультету
д.мед.н., проф. Костенко Є.Я.

« 24 » березня 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ДИТЯЧА СТОМАТОЛОГІЯ»
для інтернатури

напрямок підготовки:	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність:	221 «Стоматологія»
спеціалізація:	«Дитяча стоматологія»
факультет:	стоматологічний

Ужгород - 2021

Робоча програма «Дитяча стоматологія» для лікарів-інтернів стоматологічного факультету за напрямком підготовки : 22 - «Охорона здоров'я», спеціальністю 221 «Стоматологія», - 15 с.

Розробники: **Клітинська О.В.**, завідувач кафедрою стоматології дитячого віку, д.мед.н., професор; **Васько А.А.** к.мед.н., доцент кафедри стоматології дитячого віку, Шеверя С.М. ст. викладач кафедри стоматології дитячого віку.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри стоматології дитячого віку

Протокол від «21» червня 2021 року № 11

Завідувач кафедри стоматології дитячого віку,
професор, д.мед.н.

проф.Клітинська О.В.

Схвалено методичною комісією стоматологічного факультету за напрямом підготовки 221 «Стоматологія»

Протокол від «23» червня 2021 року № 10

Голова методичної комісії
стоматологічного факультету

проф. Клітинська О.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», наказу МОЗ України № 291 від 19.09.96 р., «Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних і фармацевтичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації» спеціалізація інтернів є обов'язковою формою післядипломної освіти з присвоєнням після закінчення кваліфікації «лікар-спеціаліст».

Спеціалізація (інтернатура) – це оволодіння лікарем однією з передбачених номенклатурою лікарських спеціальностей, затверджених наказом МОЗ України №81 від 23.02.2005 р. «Перелік спеціальностей та строки навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів». Підготовка в інтернатурі проводиться за типовим навчальним планом і програмою, які затверджуються Міністерством охорони здоров'я України.

Головною метою інтернатури для стоматологів є підвищення рівня практичної підготовки випускників, їхньої професійної готовності до самостійної лікарської діяльності за базовим фахом «Стоматологія».

Підготовка лікарів-інтернів на кафедрі стоматології дитячого віку проводиться як частина навчання інтернатури — очного циклу

На практичних заняттях удосконалюються методи діагностики, передбачене засвоєння методики роботи новими матеріалами з використанням сучасних технологій, вивчаються та застосовуються «Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги на I, II, та III рівнях» (наказ МОЗ України №507 від 28.12.2002 р.). Державний реєстр лікарських засобів, дозволених до застосування у медичній практиці, доповнений переліком матеріалів і засобів, які використовуються у стоматології. Інтерни залучаються до науково-практичної роботи з використанням особистого досвіду та спеціальної літератури; беруть участь у роботі науково-практичних конференцій, міських, обласних, міжнародних семінарів, працюють з літературою.

На клінічних базах навчання інтерни ведуть прийом хворих, удосконалюють професійну майстерність, упроваджують сучасні методи діагностики, лікування та профілактики в практичну лікарську діяльність, керуються наказом № 566 від 23.11.2004 р. «Про затвердження Протоколів надання медичної допомоги за спеціальностями «ортопедична стоматологія», «терапевтична стоматологія», «хірургічна стоматологія», «ортодонтія», «дитяча терапевтична стоматологія», «дитяча хірургічна стоматологія». На семінарських заняттях лікарі-інтерни на основі досвіду роботи та вивчення спеціальної літератури обговорюють актуальні проблеми діагностики, етіології та патогенезу, лікування, помилки та ускладнення, які виникають під час роботи.

Після закінчення навчання в інтернатурі лікарі-інтерни атестуються в Державних атестаційних комісіях для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста за фахом «Стоматологія». Для атестації на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста до комісії за 2 тижні до початку її засідання подаються такі матеріали: відомості про складання ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок 3.Стоматологія», характеристика від адміністрації базового закладу охорони здоров'я, в якому інтерн стажувався, із зазначеними відомостями про виконання

навчального плану і програми з оцінкою професійної діяльності та якісних показників практичної роботи, атестаційний листок, індивідуальний план роботи, щоденник обліку роботи, фотографії розміром 3х4 см., залікова книжка.

Лікарям-інтернам, які виконали навчальний план і програму, склали ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3. Стоматологія», одержали позитивні оцінки на Державній атестації, видається сертифікат установленого зразка про присвоєння звання «лікар-спеціаліст» за фахом «Стоматологія».

Мета і завдання навчальної дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни є поглиблення теоретичних знань та напрацювання сталих практичних навичок зі спеціальності дитяча терапевтична стоматологія у лікарів-інтернів спеціальності «Стоматологія». Основні аспекти в частині теоретичної підготовки робляться на диференційну діагностику найпоширеніших та рідкісних стоматологічних захворювань та на впровадження сучасних лікувально-діагностичних технологій в практику лікаря - стоматолога.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Дитяча стоматологія» на інтернатурі є:

- закріплення та вдосконалення напрацьованих практичних навичок в частині діагностики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей;
- опанування новітніми лікувально-діагностичними технологіями, які дозволено використовувати в роботі лікаря-стоматолога на дитячому прийомі;
- застосування на практиці заходів профілактики стоматологічних захворювань серед дитячого населення;

Набуті таким чином знання і уміння лікарі-інтерни зможуть в подальшому використовувати в практичній роботі з пацієнтами.

В результаті вивчення навчальної дисципліни лікарі-стоматологи-інтерни повинні знати:

- морально-етичні та деонтологічні основи професійної діяльності дитячого стоматолога;
- основи застосування сучасних діагностичних технологій в практичній діяльності дитячого стоматолога;
- сучасні методи лікування найпоширеніших стоматологічних захворювань, які зустрічаються в практиці дитячого стоматолога;
- основи організації стоматологічної допомоги дітям в Україні;
- сучасні стоматологічні матеріали та використання їх в практичній діяльності дитячого стоматолога;
- особливості проведення основними стоматологічними маніпуляцій у пацієнтів із наявними супутніми захворюваннями основних органів і систем (серцево-судинної системи, дихальної системи, видільної системи, нервової системи, алергічними, пухлинними та ідіопатичними захворюваннями);
- сучасні правила норми і правила асептики і антисептики, контролю стерилізації на стоматологічному прийомі.

Лікарі-стоматологи-інтерни повинні уміти:

- проводити психологічну підготовку дитини до стоматологічного прийому;

- проводити діагностику, диференційну діагностику та лікування карієсу та некаріозних уражень твердих тканини зуба у дітей різних вікових груп;
- проводити діагностику, диференційну діагностику та лікування ускладнень карієсу у дітей різного віку;
- проводити діагностику, диференційну діагностику та лікування захворювань пародонта у дітей різних вікових груп;
- проводити діагностику, диференційну діагностику та лікування захворювань слизової оболонки порожнини рота у дітей різного віку;
- вибирати адекватний вид знеболювання для дитини та проводити місцеве знеболення стоматологічної маніпуляції;
- проводити опис рентгенограм на дитячому терапевтичному прийомі;
- надавати допомогу дитині (а також, її батькам) при розвитку невідкладних станів під час стоматологічного прийому, як то: запаморочення, колапс, анафілактичний шок, гіпертонічний криз, напад бронхіальної астми, напад епілепсії;
- видати направлення дитині для консультації суміжного «вузького» спеціаліста;
- підготувати висновок для направлення дитини на освідчення медично-соціальної експертної комісії за місцем проживання.

МОДУЛЬ «Дитяча стоматологія»

Всього годин: 312

(лекції – 12 годин, семінарські – 14, практичні заняття - 202, самостійна робота – 84 год.)

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин					Види контролю
	Всього	Аудиторних			Самостійна робота	
		Лекцій	Семінарських	Практичних		
Годин	312	12	14	202	84	залік

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ З ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Клінічні особливості планування програм реабілітації і прогнозування характеру перебігу каріозного процесу залежно від ступеня його активності.	2
2	Сучасні методи знеболення при виконанні стоматологічних маніпуляцій на дитячому прийомі.	2
3	Ускладнення карієсу в практиці дитячого стоматолога	2
4	Загальна характеристика захворювань пародонта у дітей та підлітків, фактори ризику їх виникнення. Основні симптоми і методи діагностики. Сучасні принципи комплексного лікування.	2
5	Захворювання слизової оболонки порожнини рота у дітей – сучасна тактика діагностики та лікування.	2
6	Основи профілактики стоматологічних захворювань	2
Всього		12

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Особливості анатомії та фізіології тканин порожнини рота у дітей	2
2	Карієс зубів у дітей	2
3	Пульпіти тимчасових і постійних зубів у дітей	2
4	Періодонтит тимчасових і постійних зубів	2
5	Хвороби пародонта у дітей	2
6	Захворювання слизової оболонки порожнини рота у дітей	2
7	Санація та диспансеризація дітей у стоматолога	2
Всього		14

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Методи обстеження при стоматологічних захворюваннях у дітей: методи дослідження кісткової тканини щелепно-лицевої ділянки.	6,0
2	Знеболювання в дитячій стоматології. Показання, методика проведення. Медикаментозні середники. Дозування. Допомога дітям під час невідкладних станів, що виникли на прийомі у лікаря-стоматолога (асфіксія, анафілактичний шок, зупинка серця). Клінічні прояви і надання невідкладної допомоги дітям при обмороці та колапсі.	6,0
3	Карієс зубів у дітей. Класифікація. Методи діагностики. Особливості карієсу у дітей в тимчасових і постійних зубах. Значення факторів ризику в розвитку каріозного процесу у дітей різного віку.	6,0
4	Пломбувальні матеріали для відновлення анатомічно-фізіологічної цілісності зубів у дітей. Вимоги до них, види матеріалів, техніка пломбування. Сучасні матеріали для герметизації зубних фісур у дітей. Техніка використання.	6,0
5	Особливості оперативного лікування карієсу у дітей в тимчасових і постійних зубах залежно від віку дитини. Неоперативне лікування карієсу зубів у дітей: ремінералізуюча терапія – лікувальні засоби, методика.	6,0
6	Некаріозні ураження твердих тканин зубів у дітей. Етіологічні фактори. Генетично детерміновані ураження твердих тканин зубів. Спадкові синдроми. Методи обстеження. Діагностика. Клінічні ознаки, лікування та профілактика некаріозних уражень твердих тканин зубів у дітей .	6,0
7	Помилки та ускладнення при діагностиці та лікування карієсу зубів у дітей. Тестування по розділу «Карієс зубів у дітей»	6,0
8	Топографо-морфологічні особливості системи кореневих каналів постійних та тимчасових зубів у різні вікові періоди. Структура та функції пульпи постійних та тимчасових зубів.	6,0
9	Інструменти та методи розкриття пульпової камери, пошук кореневих каналів. Інструментальна обробка кореневих каналів.	6,0
10	Пульпіт тимчасових зубів. Етіологія та патогенез. Класифікація. Клінічна симптоматика. Загальні схеми лікування пульпіту постійних та тимчасових зубів у дітей.	6,0
11	Вибір кореневих пломбувальних матеріалів для заповнення каналів при лікуванні тимчасових і постійних зубів у різні вікові періоди. Тестування по розділу „Пульпіти тимчасових та постійних зубів у дітей”	6,0
12	Структура та функції періодонта. Етіологія та патогенез періодонтиту тимчасових та постійних зубів у дітей.	6,0
13	Періодонтит тимчасових зубів у дітей в різні вікові періоди, класифікація, особливості клінічного перебігу, методи обстеження.	6,0

14	Періодонтит постійних зубів у дітей в різні вікові періоди, класифікація, особливості клінічного перебігу, методи обстеження.	6,0
15	Лікування гострого періодонтиту, хронічного періодонтиту тимчасових зубів. Лікування періодонтиту постійних зубів Вибір методу лікування періодонтиту постійних та тимчасових зубів у дітей. Прогноз лікування.	6,0
16	Помилки, ускладнення діагностики і лікування пульпітів та періодонтитів у дітей. Методи та засоби їх усунення. Тестування по розділу „Періодонтит тимчасових та постійних зубів у дітей”	6,0
17	Анатомічні та морфологічні особливості будови тканин пародонта у дітей. Етіологія і патогенез ураження тканин пародонта у дітей.	6,0
18	Захворювання тканин пародонта у дітей. Нозологія, методи обстеження, клініка, діагностика. Гінгівіт, пародонтит. Клініка. Ступені важкості. Перебіг. Діагностичні критерії. Прогноз лікування.	6,0
19	Генералізований пародонтит. Прогресуючий перебіг. Абсцедування. Клініка. Ступені важкості. Діагностичні критерії. Прогноз лікування.	6,0
20	Ідіопатичні хвороби з прогресуючим лізисом тканин – пародонтоліз.	6,0
21	Диференціальна діагностика захворювань пародонта у дітей Тестування по розділу „Хвороби пародонта у дітей”	6,0
22	Особливості будови слизової оболонки ротової порожнини у дитячому віці. Класифікація хвороб слизової оболонки. Пошкодження слизової оболонки ротової порожнини у дітей.	6,0
23	Вірусні хвороби слизової оболонки ротової порожнини у дітей. Гострий герпетичний стоматит у дітей. Клініка, діагностика, лікування.	6,0
24	Рецидивуючий герпетичний стоматит. Коксаківірусний стоматит. Вірусні папіломи. Прояви гострих вірусних захворювань на слизовій.	6,0
25	Грибкові ураження слизової оболонки ротової порожнини у дітей.	6,0
26	Алергічні хвороби слизової оболонки ротової порожнини у дітей: набряк Квінке, багатоформна ексудативна еритема, хронічний рецидивуючий афтозний стоматит.	6,0
27	Ураження слизової оболонки ротової порожнини у дітей при захворюваннях ендокринної системи, захворюваннях крові, хворобах органів травлення, гіповітамінозах, спадкових синдромах.	6,0
28	Ураження слизової оболонки ротової порожнини у дітей при специфічних захворюваннях: гонорея, сифіліс, туберкульоз, СНІД.	6,0
29	Аномалії та захворювання язика. Хейліти. Зміни слизової оболонки при системних захворюваннях. Тестування по розділу ”Хвороби слизової оболонки порожнини рота у дітей”	6,0
30	Диспансеризація. Організація планової санації. Принципи і методи проведення санації у дітей. Порівняльна цінність загальної дворазової санації у залежності від ступеня активності карієсу.	6,0
31	Методика, мета та роль епідеміологічного обстеження дітей у стоматолога.	6,0
32	Предмети догляду за порожниною рота. Способи чищення зубів різними предметами гігієни. Засоби індивідуальної гігієни.	6,0
33	Сучасні методи і засоби профілактики захворювань твердих тканин зубів, пародонту та зубо-щелепних аномалій у дітей. Оцінка ефективності профілактики захворювань зубів, пародонту та зубо-щелепних аномалій у	6,0

	дітей.	
34	Обґрунтування застосування фізіотерапевтичних засобів лікування в дитячій стоматології. Тестування по розділу «Основи організації профілактики стоматологічних захворювань у дітей»	6,0
35	Значення гігієнічного виховання в ефективності впровадження профілактики. Психологія у дитячій стоматології, ортодонтії. Відношення до стоматологічного та ортодонтичного лікування дітей та батьків.	4,0
	Підсумкове контрольне заняття	2
Всього		202

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Особливості будови твердих тканин зубів у дітей	6,0
2.	Топографо-морфологічні особливості системи кореневих каналів постійних та тимчасових зубів у різні вікові періоди. Структура та функції пульпи постійних та тимчасових зубів.	6,0
3.	Анатомічні та морфологічні особливості будови тканин пародонта у дітей. Етіологія і патогенез ураження тканин пародонта у дітей.	6,0
4.	Захворювання тканин пародонта у дітей. Нозологія, методи обстеження, клініка, діагностика.	6,0
5.	Ураження слизової оболонки ротової порожнини у дітей при захворюваннях ендокринної системи, захворюваннях крові, хворобах органів травлення, гіповітамінозах, спадкових синдромах.	6,0
6.	Методи профілактики стоматологічних захворювань	6,0
7.	Оцінка гігієни порожнини рота	6,0
8.	Імунологічні методи обстеження в дитячій стоматології	6,0
9.	Сучасні антисептики для обробки корневих каналів	6,0
10.	Методики препарування	6,0
11.	Лікувальні пародонтальні пов'язки. Техніка приготування, види	6,0
12.	Хроніосепсис. Зуби як джерела і вогнища хронічної інфекції	6,0
13.	Особливості надання стоматологічної допомоги дітям із затримкою психо-моторного розвитку, епілепсією, психічними захворюваннями	6,0
14.	Стоматофобія. Поняття, причини, методи нівелювання	6,0
	Всього	84

Методи навчання

Видами навчальної діяльності лікарів-інтернів згідно із навчальним планом є:

- а) лекції
- б) практичні заняття
- в) семінари
- г) самостійна робота

Методи контролю

Поточна навчальна діяльність лікарів-інтернів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи викладача із інтернами. Для оцінювання рівня підготовки лікарів-інтернів зі сторони викладача проводиться контроль оволодіння практичними навичками, усне опитування, розв'язування тестових завдань.

Методики оцінювання поточної навчальної діяльності

Теоретичні знання :

1. Тестовий контроль
2. Індивідуальне усне опитування
3. Вирішення ситуаційних задач.
4. Письмовий теоретичний контроль.

Практичні завдання

1. Індивідуальний контроль практичних навичок на клінічному прийомі.

Методики проведення підсумкового контролю

1. Індивідуальне усне опитування
2. Індивідуальний контроль практичних навичок та їх результатів на клінічному прийомі.

Методичне забезпечення

Методичні вказівки і розробки для підготовки до практичних занять, методичні вказівки і розробки для підготовки до самостійної роботи, плакати, таблиці, схеми, моделі щелеп, демонстраційні набори стоматологічних матеріалів.

Методи оцінювання

Оцінювання - це один із завершальних етапів навчальної діяльності та визначення успішності навчання. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за модулі, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків,

визначених програмою дисципліни.

Поточну навчальну діяльність лікарів-інтернів контролюють на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Рекомендовані до застосування такі засоби діагностики рівня підготовки інтернів: тестовий контроль (машинний та безмашинний), розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок, зокрема – уміння правильно виконувати стоматологічні маніпуляції на фантомах.

При оцінюванні засвоєння кожної теми модуля інтерну виставляються оцінки за **4-ри бальною (традиційною) шкалою** з використанням прийнятих у ВНЗ та затверджених цикловою медичною комісією критеріїв оцінювання. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем у модулі таким чином, щоб кількість балів за оцінку «задовільно» складала 50-60% від кількості балів за оцінку «відмінно». Вага кожної теми в межах одного модуля має бути однаковою, але може бути різною для різних модулів однієї дисципліни і визначається кількістю тем в модулі.

Максимальна кількість балів, яку може набрати інтерн за поточну діяльність при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати інтерн при вивченні модуля, для допуску до підсумкового модульного контролю вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Самостійна робота лікарів-інтернів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля. До

підсумкового модульного контролю допускаються лікарі-інтерни, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття, та при вивченні модуля набрали кількість балів, **не меншу за мінімальну**. Лікаря-інтерну, який з поважних причин мав пропуски навчальних занять, вносяться корективи до індивідуального навчального плану і дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкового заняття, за результатом якого ставиться оцінка

Базова:

1. Хоменко Л.О., Остапко О.І., Кононович О.Ф. і співав. Терапевтична стоматологія дитячого віку.-Підручник.-К.:Книга плюс, 1999.-526 с.
2. Хоменко Л.А., Биденко Н.В. Практическая эндодонтия: инструменты, материалы и методы. - Киев, Книга Плюс, 2002. - 261с.
3. Биденко Н.В. Стеклоиономерные цементы и их применение в стоматологии, Киев, Книга Плюс, 2003, 144 с.
4. Данилевський М.Ф. та співавт. Практикум з терапевтичної стоматології (фантомний курс), Львів, "Світ", 1993. - 184 с.
5. Данилевський М.Ф. Захворювання слизової оболонки порожнини рота, Київ, Здоров'я, 408 с.
6. Виноградова Т.Ф. Терапевтическая стоматология детского возраста, М.: Медицина, 1987, 524 с.

Додаткова

1. 1. Терапевтическая стоматология под ред. Е.В. Боровского, М.Медицина, 1998, 510. с.
2. 2. Лукиных Л.М. Кариес зубов. Н. Новгород, НГМА, 1999. - 186 с.
3. 3. Леманн К.М., Хэльвиг Э. Основы терапевтической и ортопедической стоматологии (под ред. Абакарова С.И. и др., пер. с нем.), 1999, - 262 с.
4. 4.Беляев А.Ф., Иванов С.Ю., Лепилин А.В., Рабинович С.А. Обезболивание в условиях стоматологической поликлиники. – М.: ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2002. – 144 с.
5. Кононенко Ю.Г. Местное обезболивание в стоматологии: Пособие для студентов стоматологич. фак., врачей-интернов/ Ю.Г. Кононенко, Н.М. Рожко, Г.П. Рузин. – К.: Кн. Плюс, 2001. – 319 с.
6. Хоменко Л.А., Биденко Н.В., Остапко Е.И., Шматко В.И. Современные средства экзогенной профилактики заболеваний полости рта.- Киев:Книга плюс, 2001.- 2008 с.
7. Хоменко Л.А., Остапко Е.И., Биденко Н.В. Клинико-рентгенологическая диагностика заболеваний зубов и пародонта у детей и подростков.- Киев:Книга плюс, 2004.-200 с.
8. Дитяча стоматологія /За ред. Удовиської О.В.- К.:Здоров'я, 2000. – 296 с.
9. Марченко А.И., Кононович Е.Ф., Солнцева Т.А. Фармакотерапия в стоматологии.- К.: Здоровье, 1986. – 200 с.
- 10.Персин Л.С., Елизарова В.М., Дьякова С.В. Стоматология детского возраста. — Изд. 5-е, перераб. и доп. — М.: Медицина, 2003.
- 11.Заболевания периодонта. А.С. Артюшкевич. Москва. Медицинская

12. Заболевания слизистой оболочки полости рта И.К. Луцкая. Москва 2006
13. Клиническая анатомия зубов человека И.Л. Горбунов 2006
14. Фантомный курс в терапевтической стоматологии. Ю.М. Максимовский. Москва 2005
15. Терапевтическая стоматология. Учебник в 3 частях. Под ред. проф. Г.М. Барера. Москва 2005
16. Практическая терапевтическая стоматология. А.И. Николаева, Л.М. Цепов Москва 2007
17. Терапевтическая стоматология детского возраста. Под редакцией проф. Л.А. Хоменко, Киев, 2007
18. Терапевтическая стоматология. Национальное руководство. Под редакцией проф. Л.А. Дмитриевой, проф. Ю.М. Максимовского, Москва, 2009
19. Клиническая эндодонтия. Е.В. Боровский. Москва 2007
20. Актуальные вопросы модернизации и повышения качества высшего стоматологического образования в России. Под ред. Академика РАМН, профессора Н.Д. Ющука. Москва 2006
21. Атлас по гистологии, цитологии и эмбриологии. С.Л. Кузнецов, Н.Н. Мушкамбаров, В.Л. Горячкина, Москва 2006
22. Профилактика стоматологических заболеваний. В.К. Леонтьев, Г.Н. Пахомов, Москва 2006
23. Атлас по стоматологическим заболеваниям у детей. Т.Ф. Виноградова, Москва 2007